

Betr.: "Congres der Volkeren voor de Vrede"

Ik heb de eer Uwer Excellentie een beschouwing aan te bieden over het van 12-19 December 1952 te Wenen gehouden "Congres der Volkeren voor de Vrede",

Met het oog op eventueel verder gebruik heb ik een tweede exemplaar van de bijlage dezes bijgevoegd.

Ook de Minister-President alsmede Uw ambtgenoot van Buitenlandse Zaken deed ik een exemplaar van deze beschouwing toekomen.

Aan de Commissarissen der Koningin zomede aan de Procureurs-Generaal fungerend Directeuren van de Politie werd ook de onderhavige bijdrage van mijn dienst aangeboden.

HET HOOFD VAN DE DIENST

Aan Zijne Excellentie
de Minister van Binnenlandse Zaken
Ministerie van Binnenlandse Zaken
te
'S-GRAVENHAGE.

Congres der Volkeren voor de Vrede
te Wenen 12 tot 19 Dec. '52

Nabeschouwing op de besprekingen

Algemeen

De Sowjet-Unie zocht in Wenen gelegenheid de balans van vier jaren ingespannen "vredesactiviteit" op te maken. De uitkomst was in menig opzicht teleurstellend, wat evenwel niet inhoudt, dat dit congres zonder meer mislukt kan worden genoemd. De organisatoren zijn er op zijn minst in geslaagd de aandacht van de wereldpers te trekken. Niettegenstaande de veelal kritisch-gestemde reportages der niet-communistische bladen werd - hoewel zijdelings - bij de brede massa de gedachte verlevendigd, dat de volkeren nog niet behoeven te worden geconfronteerd met een nieuwe oorlog.

Rusland heeft dan ook het juiste tijdstip gekozen voor een nieuwe vredesboodschap aan het Westen. Op 24 December 1952 beantwoordde Stalin enige hem kort tevoren door een Amerikaanse journalist gestelde vragen over de mogelijkheid van vermindering der huidige internationale spanningen. Moskou was Washington hier uit een oogpunt van propaganda een slag voor. Het verdere verloop van deze manoeuvre in de koude oorlog zal vooral worden bepaald door de vaardigheid waarmee de U.S.S.R. eventuele voorstellen aantrekkelijk zal weten te maken voor de massa in het Westen. Het verder reikende doel, dat de Russische leiders met deze jongste kalmeringspoging beogen, blijft echter onveranderd, t.w. ondermijning van de groeiende defensieve macht der Atlantische mogendheden.

In het huidige stadium worden "harde" middelen - stakingen, sabotage uitdagende obstructie in de westerse parlementen etc. - ontoereikend geacht. In toenemende mate zal daarom mede een uithollingstactiek worden toegepast, die het moreel van de breedste bevolkingsgroepen moet verzwakken. De aversie tegen verlaging van het levenspeil als gevolg van de zeer hoge defensiekosten moet worden versterkt. Medio 1952 waarschuwden gezaghebbende westerse bladen tegen deze koersverandering, die zou steunen op een aanwijzing van het Kominform.

Congres-sfeer

Het in de dzz. opgestelde prognose van 28-11-'52 gesignaleerde voornemen om van het "grootste vredestreffen aller tijden" meer te maken dan een plichtmatige, opgeschroefde demonstratie van verknochtheid aan de "grootste vredesmacht ter wereld" werd niet ten volle verwezenlijkt.

De regie bleek ernstig tekort te schieten, kennelijk als gevolg van de opzet van het Weense congres. Enerzijds werd gepoogd het bemiddelend karakter te handhaven, anderzijds was een aantal stalinistische woordvoerders niet bij machte verzoenende taal te spreken. De congresleiding protesteerde niet tegen de scherpe uitslatingen van gedelegeerden uit Noord-Korea contra de leiders in Washington. Zij oogstten langdurige bijval van de congres-meerderheid. De in de prognose gesignaleerde anti-Amerikaanse tendenz van Wenen kwam voorts tot uiting in een tentoonstelling over de zgn. agressie der Verenigde Staten met behulp van bacteriologische wapenen.

Onbeantwoord bleven kritisch gestemde westerse sprekers. Zij hadden o.a. gevraagd waarom Wysjinsky in de U.N.O. India's vredesplan voor Korea had verworpen. Evenmin werd gereageerd op vragen over de repatriëring van Duitse krijgsgevangenen uit Rusland en over de houding der volksdemocratieën t.a.v. politieke minderheden en kleinere bevolkingsgroepen van ander ras. Wel moest de leiding van het congres na enige dagen zwichten voor de druk van niet-communisten, die weigerden de teksten van hun toespraken vooraf ter kennisneming aan te bieden.

Ondanks de grootscheepse propaganda voor het beweerde neutrale karakter zijn de initiatiefnemers er niet in geslaagd het congres van 1952 te maken tot een evenement, dat brede, niet-communistische groeperingen blijvend zal binden aan de met zorg opgebouwde internationale vredesbeweging van Moskou. De aanwezigheid van ongeveer tweeduizend gedelegeerden uit 85 landen kan niet als maatstaf gelden voor succes in dit opzicht. Onder hen bevonden zich maar weinig gezaghebbende representanten van neutralistische en/of pacifistische stromingen.

Het resultaat van zes dagen beraad der deelnemers kwam tot uiting in een aantal resoluties, die tijdens de slotzitting vrijwel eenstemmig werden aanvaard. De wijze waarop deze punten zouden moeten worden uitgewerkt werd niet aangegeven, zodat de hier volgende desiderata veeleer een propagandistisch dan een politiek-constructief karakter hebben. Nieuwe perspectieven werden niet geopend. In feite zijn deze eindconclusies slechts leuzen, waarop de Russische leiders naar willekeur kunnen improviseren.

Kort samengevat behelzen deze resoluties het navolgende:

1. beroep op de Grote Vijf om een vredespact te sluiten;
2. beroep op alle volkeren de oorlogen in Korea, Vietnam en Malakka te beëindigen;

3. vereniging van het verdeelde Duitsland;
4. verbod van de atoombom;
5. het buiten de wet stellen van de bacteriologische oorlogvoering.

De formulering is aanmerkelijk vager dan die van de besluiten van het in 1950 te Warschau gehouden Tweede Wereldvredecongres. Voor het Kremlin zijn alle mogelijkheden open gehouden met nieuwe of meer concrete plannen voor den dag te komen. Bij de volkeren moet immers de overtuiging worden gewekt, dat de Russen de voorvechters van de wereldvrede zijn. Aan Wenen, slechts instrument in dienst van de Russische buitenlandse politiek, moest derhalve dit prerogatief worden onthouden. Niet het "Congres der Volkeren" maar het Kremlin zal het verlossende woord spreken.

Deelneming uit Nederland

Het oorspronkelijk plan 60 gedelegeerden te zenden moest mede om financiële redenen worden prijsgegeven. De afvaardiging bestond uit 32 personen, van wie 6 buiten groepsverband hebben gereisd. In bijlage dezes worden samenstelling en voor zover bekend, politieke gezindheid van betrokkenen vermeld. Daaruit blijkt, dat zeven van hen "keiharde" communisten zijn, minstens acht meelopers of lieden, die zitting hebben in door de C.P.N. gebruikte organisaties. De politieke instelling van de overigen is tot dusverre niet bekend.

Het vorenstaande demonstreert, voor wat Nederland aangaat, het falen van de pogingen der communisten een delegatie samen te stellen, die voor het gehele volk representatief kon worden geacht. Bekende "Derde Weg"-figuren en pacifisten bleken niet bereid deel te nemen. De waarschuwingen van de Nederlandse pers, nog kort voor het begin van het congres gegeven, hebben hieraan mede bijgedragen.

Officiële spreekbeurten hebben leden van de Nederlandse delegatie niet vervuld. Wel namen enige afgevaardigden deel aan overleg in de commissies ter behandeling van de vraagpunten:

- a. hoe kan de nationale veiligheid en onafhankelijkheid van alle landen verzekerd worden;
- b. hoe kan een internationale ontspanning worden bevorderd;
- c. hoe kan een einde worden gemaakt aan de tegenwoordige oorlogen.

Met de financiën van de Nederlandse gedelegeerden was het sober gesteld. Ieder ontving voor de gehele congresduur circa f.15.- zakgeld (100 schilling). De verblijfkosten etc. bedroegen per persoon f.115.- Het overmaken van de benodigde gelden vond plaats door middel van zakendeviezenboekjes.

Het contact met de buitenlanders was zeer gering. De Oost-Europeanen, in het bijzonder de Bulgaren, hielden zich in het algemeen afzijdig. De organisatoren van het Congres der Volkeren hebben kosten noch moeite gespaard om het publiciteitseffect zo breed mogelijk te spreiden. Hierbij werd vanzelfsprekend ook gebruik gemaakt van de film. De Nederlandse cineast verzorgde met 19 medewerkers de congres-reportages. Ook de afvaardiging uit Nederland werd bedolven onder een lawine van propaganda-lectuur. Belangstellenden konden daarvan een circa 7 kilogram wegend pakket naar hun haardsteden meenemen.

8 Januari 1953